

Capitolul 9, „Guvernanța multinivel și rolul statului în era (post) modernă” îl are ca autor pe Ionuț Anghel, doctorand la ICCV și asistent de cercetare. Analiza sa clarifică conceptual și diferențial noțiunile de guvernanță și guvernare, precum și cum guvernanța multinivel înlocuiește guvernarea clasică, ierarhică. Prin intermediul celei dintâi „responsabilitățile, sarcinile și activitățile de guvernare sunt dispersate de autoritățile centrale la nivel subnațional, către instituțiile locale, societatea civilă, actori privați”. UE a fost, din nou, promotoarea unor abordări care nu se pliau neapărat pe specificul statelor în curs de aderare sau noi membre, dar care au trebuit să preia acest tip de „template”-uri de politici de sus în jos, fără prea multe considerente asupra capacității administrative sau a expertizei specifice de la nivelele naționale.

Ultimul Capitol, 10, „Dezvoltarea regională în context european” în viziunea autorului Christopher Dina, ia în considerare noțiunea prezentată în titlu din mai multe perspective, graduale: arie, zonă, regiune, tipuri de regiuni etc. Doctor în sociologie și expert al Ministerului Afacerilor Interne, dr. Dina analizează pe mai multe paliere cum UE influențează dezvoltarea regională prin acordarea fondurilor europene nerambursabile, și cum implemetarea parcimonioasă a acestora ar putea influența pozitiv dezvoltarea locală și regională.

„România la răscruce. Opțiuni pentru viitor”, prin autorii și subiectele abordate este o carte actuală și pentru trecut, și pentru viitor. Este, de asemenea, un îndemn dinspre specialiști către specialiști, către politicieni și către guvernanți, de a acționa informat și responsabil, pe baza analizelor și nevoilor locale, de preferat cât mai curând, pentru a nu fi prea târziu.

Corina Popa

IULIAN STĂNESCU, *Puterea politică în România. De la comunism la noul capitalism (1989–2014)*, București, Editura Pro Universitaria, 2014, 358 p.

Volumul „Puterea politică în România. De la comunism la noul capitalism” se evidențiază în peisajul recent al lucrărilor dedicate sistemului politic românesc atât prin pronunțatul caracter analitic, reliefat prin modul în care autorul prezintă și discută specificațiile și implicațiile deciziilor politice, dar mai cu seamă, prin perspectiva retrospectivă, integratoare, asupra transformărilor înregistrate la nivelul sistemului politic românesc de după 1990. Lucrarea este rezultatul unui demers susținut de analiză, ce a permis revizuirii și rafinării ale cadrului explicativ privitor la geneza și evoluția puterii politice în România postsocialistă. În acest fel, după cum însuși autorul remarcă, studiul de față reprezintă produsul „unei acumulări pe o perioadă de circa 10 ani de reflexie personală, studiu și analiză” (p. 7), demonstrând o preocupare continuă și susținută asupra tematicii analizate.

Lucrarea este structurată în patru mari capitole (*Premise teoretice în studiul puterii politice, Politică și alegeri în România (1990–2014), Structura economiei și comunitatea corporativă și Cadre și partide politice*), precedate de o succintă introducere ce urmărește să familiarizeze cititorul cu tematica volumului. Primul capitol este eminentamente unul teoretic. În cadrul acestuia sunt trecute în revistă principalele concepte și abordări pe care se fundamentează analizele ulterioare. După o prezentare cuprinzătoare a principalelor familii de teorii explicative asupra puterii politice și a relevanței acestora în explicarea fenomenelor politice, autorul subliniază complementaritatea dintre acestea, considerând că „fiecare dintre cele patru grupuri de teorii – dominația de clasă, teoria elitelor, pluralismul și autonomia statului – deține un sămbure de adevăr, fără a exclude complet alte posibilități de interpretare a realității sociale” (p. 30). Astfel, autorul propune utilizarea interconectată a principalele teorii din domeniu, fără a privilegia în explicație o singură abordare, în detrimentul perspectivelor complementare.

Cel de al doilea capitol este destinat prezentării ciclurilor electorale din România perioadei 1990–2014. Acestea sunt analizate prin prisma a patru modele în studiul comportamentului electoral:

(1) *modelul social-empiric* (este un model cauzal, ce consideră votul ca fiind rezultatul poziției sociale și apartenenței acestuia la grupuri sociale); (2) *modelul social-psihologic* (are în centrul său conceptul de identitate partizană, explicând comportamentul electoral printr-un cumul de factori sociali și psihologici); (3) *modelul alegerii raționale* (este un model explicativ de tip economic ce valorizează rolul factorilor raționali în determinarea opțiunilor electorale); (4) *ecologia electorală* (reprezintă un model de analiză ce se concentrează pe surprinderea variațiilor teritoriale ale votului, considerând că aceasta prezintă particularități spațiale importante).

Metodologia ce stă la baza analizelor referitoare la particularitățile sistemului politic românesc are în centrul său, după cum însuși autorul afirmă, parcurgerea a două etape specifice: „(1) elaborarea unui model ipotetic al clivajelor sociale specifice societății românești și (2) testarea modelului ipotetic pe baza datelor și documentelor sociale privitoare la alegerile parlamentare și prezidențiale 1990–2009” (p. 58). Pe această linie, lucrarea continuă cu analiza cronologică a „clivajelor și aliniamentelor politice” manifeste în peisajul electoral din România postsocialistă. Pe baza teoriei clivajelor a lui Lipset și Rokkan se consideră că formarea acestora „depinde de existența unui conflict social major, cu o încărcătură valorică și emoțională deosebită, care divide societatea” (p. 59). Analizele electorale centrate pe surprinderea clivajelor face recurs în mod evident la stratificarea socială și la teoriile ce explică acțiunile și opiniile pe baza structurii de clasă. Ipoteza de la care pleacă autorul pleacă originea clivajelor electorale din societatea românească a anilor '90 în confruntările politice din 1990–1991 (evenimentele de la Târgu Mureș din 15 martie 1990), mineriada din 13–15 iunie 1990 și mineriada din 24–27 septembrie 1991).

Cel de-al treilea capitol tratează relația dintre structura economică și comunitatea corporativă și urmărește să surprindă rolul pe care l-au deținut factorii politici în transformarea economiei. Plecând de la criza de sistem din perioada comunistă, caracterizată prin dezechilibrul dintre politicile economice austere implementate în anii '90 și standardul de viață al populației, autorul analizează tranziția economică prin considerarea acesteia drept un proces istoric, materializat pe mai multe dimensiuni (viață economică, viață politică, viață socială) și pus în practică atât de factori interni (decidenții politici), cât și de factori externi (organisme financiare internaționale, organizații interstatale, ONG internaționale). Rolul actorilor internaționali în direcționarea modului în implementarea reformei a fost, sub multe aspecte, hotărâtor prin condiționările prevăzute în acordurile de colaborare cu organismele internaționale. Astfel, parcursul de aderare la Uniunea Europeană și acordurile de împrumut semnate de România cu organismele financiare internaționale și-au lăsat puternic amprenta asupra modului în care a decurs procesul de tranziție economică și politică. Autorul oferă suficiente exemple în acest sens, analizând fiecare dintre acordurile importante semnate de România cu organismele internaționale și ilustrând, în fiecare caz în parte, condiționările prevăzute în cadrul acestora.

Procesului de privatizare, aspect definitoriu al tranziției economice, îi este rezervată o analiză susținută ce ilustrează particularitățile fiecărei etape de evoluție politică. Dacă până în 1996, procesul de privatizare a societăților de stat a fost unul lent și limitat, după venirea la putere a coaliției de dreapta, acest proces a fost reorientat, politicile prudente în acest domeniu fiind înlocuite cu programe accelerate, prin care obiectivul asumat de către decidenții politici viza scoaterea a cât mai multe unități economice de sub controlul statului. Plecând de la modul în care a fost reorientat procesul în sine în cea de-a doua parte a anilor '90, autorul opinează că „privatizarea părea a fi devenit un scop în sine, un obiectiv politic, fără a ține cont de rentabilitatea economică a vânzării de către proprietar, adică statul român” (p. 219). Tangențial temei privatizării și relației dintre capitalul românesc și cel străin, Iulian Stănescu propune în continuarea lucrării două analize importante pentru înțelegerea rezultatelor tranziției economice și a relației dintre actorii politici și deținătorii de capital. Concluziile unei analize realizate asupra a 130 de companii dintre cele mai importante din România relevă faptul că tranziția a adus dominația capitalului străin asupra celui autohton, în condițiile în care „capitalul străin a ajuns să controleze cele mai multe și cele mai mari companii din domeniile strategice ale economiei, (...) multe dintre acestea deținând o poziție de monopol sau oligopol” (p. 228).

Capitolul final este destinat evaluării cadrelor și partidelor politice din România și pleacă de la ipoteza de lucru conform căreia „nefiind capabili să influențeze deciziile politice în același mod precum capitalul străin, față de care se află în inferioritate de resurse financiare și de sprijin la nivelul

instituțiilor internaționale, unii reprezentanți ai capitalului autohton au ales calea implicării directe în politică, preluând controlul asupra partidelor politice din mâinile politicianilor de profesie și tehnocrați” (p. 238). Prin analize exhaustive asupra caracteristicilor socioeconomice ale oamenilor politici de prim rang din perioada 1990–2014 și a modului în care s-a produs transferul de resurse publice către aleșii locali și reprezentanții consiliilor județene, autorul confirmă creșterea treptată a implicării capitaliștilor autohtoni în luarea deciziilor politice. Prin acest mecanism, s-a dezvoltat un proces de joncțiune între economic și politic, prin care locul politicianilor de profesie, reprezentativ pentru perioada anilor '90, a fost luat de către oameni de afaceri implicați în politică, dominant după 2000.

Cartea lui Iulian Stănescu reprezintă, astfel, un volum de referință asupra perioadei de tranziție a României, în sens larg, și asupra modificărilor survenite la nivelul cadrului politic, în mod special. Modelele de analiză, descrierile și concluziile ce sunt creionate de către autor plasează lucrarea de față nu doar în bibliografia obligatorie pentru cursurile universitare de sociologie politică și politologie, dar și în categoria studiilor semnificative asupra transformărilor survenite la nivelul societății românești după 1990.

Flavius Mihalache